

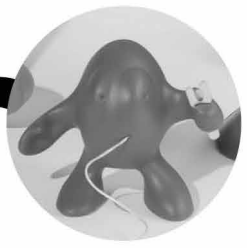

ODA
PARK

29.09.2024
- 05.01.2025

een klein groot won der

DE VELE GEZICHTEN
VAN DE KOPPOTER

WAT IS EEN KOPPOTER?

Kinderen tekenen koppoters maar ze komen overal voor.

De Dikke Van Dale omschrijft het woord 'koppoter' als een 'door een peuter getekend poppetje bestaande uit een kop met ledematen, zonder lichaam.' De romp (ook 'torso' genoemd) zou dus ontbreken.

Koppoters komen niet alleen voor bij peuters en kleuters. Er bestaan in de natuur ook echte koppoters: de inktvissen! Hun wetenschappelijke naam 'Cephalopoda' betekent – letterlijk uit het Grieks vertaald - 'koppotigen'. Bij deze dieren zitten de vangarmen (tentakels) immers direct aan de kop.

In de Griekse-Romeinse oudheid werd gedacht dat er mensfiguren die op koppoters leken aan de rand van de gekende wereld woonden: in Afrika of Azië. Omgekeerd dacht men in delen van Azië dat er koppoters in het westen woonden. In de middeleeuwen kent men koppoters als monsterachtige wezens uit de hel.

Niet alleen op zeer jonge, maar ook op zeer hoge leeftijd kunnen mensen koppoters tekenen. Koppoters treffen we soms aan bij mensen met een verstandelijke beperking of psychiatrische aandoening. Vanaf de middeleeuwen tot nu toe figureren koppoters in kunst en literatuur.

In de afgelopen eeuw zijn koppoters ongemerkt deel uit gaan maken van onze leefwereld. In reclames en design worden wij door hen verleid, in strips, cartoons en boeken amuseren zij ons. En in horror en fantasy laten koppoters ons griezelen. Als je erop let, ga je ze overal zien.

WAT IS ER MIS MET HET WOORD ‘KOPPOTER’?

Het woord ‘koppoter’ klopt niet; een kind tekent het hele lichaam.

Waarom wordt de eerste mensfiguur die een kind tekent een ‘koppoter’ genoemd? Bij mensen spreken we immers over een hoofd en benen, niet over kop en poten. Heel zelden valt het woord ‘hoofdvoeter’. Het woord ‘hoofdbener’ bestaat überhaupt niet. Wanneer en door wie het woord ‘koppoter’ voor de eerste keer werd gebruikt is onbekend.

Omdat er sprake is van een gelijkenis met ‘koppotigen’ (inktvissen) zou dit het woord ‘koppoter’ kunnen verklaren. Maar in de Dikke Van Dale wordt wat betreft de herkomst verwezen naar een niet traceerbare ‘strip uit de jaren zestig van de vorige eeuw’.

Naast het woord ‘koppoter’ bestaat ook het woord ‘kopvoeter’. Natuurlijk maakt het verschil uit of een ‘kop’ op ‘poten’ of op ‘voeten’ staat, maar beide woorden worden vrij door elkaar heen gebruikt. Het woord ‘koppoter’ werd pas in 1992 in de Dikke van Dale opgenomen en het woord ‘kopvoeter’ – nog later - in 2015.

Voor zover het gaat om tekeningen en schilderwerken van peuters en kleuters zijn beide woorden misleidend. Datgene wat als ‘kop’ wordt bestempeld verbeeldt namelijk zowel het hoofd als de romp. Jonge kinderen ervaren hoofd en romp ook als één geheel. Dit is eigenlijk al heel lang bekend maar door de misleidende woorden worden wij nog steeds op het verkeerde spoor gezet.

KOPPOTERS OVER DE GRENS

Het woord ‘koppoter’ wordt vrijwel alleen in Nederland en Vlaanderen gebruikt.

In Nederland wordt het woord ‘koppoter’ vaker gebruikt dan het woord ‘kopvoeter’. In vrijwel alle landen in West-Europa geldt juist het omgekeerde. In Duitsland is ‘Kopffüssler’ de gebruikelijke vertaling. Het woord ‘Kopffüssler’ slaat vooral op inktvissen.

In het Vlaams fungeert naast de woorden ‘koppoter’ en ‘kopvoeter’ ook het woord ‘koploper’. In het Engels kent men weliswaar het woord ‘headfooter’ maar wordt vooral over een ‘tadpole person’ gesproken: een ‘tadpole’ is een kikkervisje oftewel dikkopje.

In het Spaans bestaan meerdere woorden voor ‘koppoter’. Eén hiervan (renacuajo) betekent ook ‘dikkopje’. Andere benamingen hebben een negatieve bijklank: met ‘monigote’ (minachtend woord voor ‘monnik’) wordt bijvoorbeeld ook ‘prutswerk’ aangeduid.

In het Frans spreekt men over een ‘bonhomme têtard’. ‘Bonhomme’ betekent ‘mannetje’, ‘têtard’ is ‘kikkervisje’. Bij het tekenen van een mensfiguur vormt de ‘bonhomme têtard’ het tweede van de vijf stadia. Het eerste stadium is de ‘bonhomme rond’ (een cirkelfiguur die een mens voorstelt).

DE GEBOORTE VAN EEN KOPPOTER

Een koppoter staat niet aan het begin maar aan het einde van een belangrijke ontwikkeling.

Veel ouders tonen pas bij een koppoter interesse voor de creatieve ontwikkeling van hun kind. Begrijpelijk, er staat dan immers iets herkenbaars op papier. Maar net als bij de geboorte van een kind gaat aan deze mijlpaal een belangrijke ontwikkeling vooraf.

Generaties lang waren taal en tekenen aparte vakken op school, zoals wetenschap en kunst gescheiden disciplines zijn in onze samenleving. Het Griekse woord 'graphein' (denk aan telegrafie, graffiti, graveren) betekent echter zowel 'schrijven' als 'tekenen'.

De eerste fase van tekenen én schrijven is hetzelfde. Wanneer een kind leert schrijven, worden letters aanvankelijk getekend. Soms ontstaan fantasieletters, die in ons alfabet niet voorkomen maar – volstrekt toevallig (of toch niet?) – in bijvoorbeeld het Griekse alfabet wel. Tot woord gemaakte letters krijgen betekenis.

Deze eerste fase begint rond het einde van het eerste levensjaar. Met een potlood in de vuistgreep kunnen dan de eerste krassen op papier worden gemaakt. Dit vereist een goede coördinatie tussen zien en handbewegingen. Op papier blijven is al een hele kunst!

Vanuit dit perspectief bekeken geldt de koppoter niet als startpunt maar juist als eindpunt van een belangrijke ontwikkeling. Na de koppoter weerspiegelt de tekenontwikkeling van het kind zich vooral in een verdere uitwerking (verfijning) van de mensfiguur.

MENSAPEN

Tot en met het maken van lussen zijn krabbels van mensapen vergelijkbaar met die van jonge kinderen.

De eerste krabbels van peuters zijn vergelijkbaar met krabbels van mensapen. De horizontale curven die op papier verschijnen registreren de zwaaibeweging van de arm. Deze ontstaat vanuit de schouder. De elleboog en pols worden hierbij gefixeerd.

Vanuit de schouder kunnen ook op- en neergaande bewegingen worden gemaakt. Deze resulteren in punten en (bij uitglijders) korte streepjes. Naarmate de elleboog en pols minder gefixeerd worden, ontstaat er meer variatie in beweging.

Op papier manifesteert zich deze ontwikkeling als een chaotisch patroon. Het lijkt alsof de peuter lukraak aan het krassen is. Toch slagen jonge kinderen er meestal wonderwel in om keurig op papier te blijven. Wanneer men van tevoren op een blanco vel een of meerdere vierkantjes of rondjes tekent, trekt dit de aandacht en gaan kinderen er doorheen krassen.

Voor zowel peuters als mensapen geldt dat het maken van krabbels vergelijkbaar is met een spel. Vol passie en zeer geconcentreerd worden krabbels gemaakt. Maar zodra de activiteit is beëindigd, verdwijnt meteen de aandacht voor het resultaat.

Na verloop van tijd ontdekt men in krabbels van peuters én mensapen kleine veranderingen. Er wordt steeds beheerster getekend. Op een gegeven moment verschijnen er lussen en lusstructuren. Hier eindigt bij een mensaap de tekenontwikkeling.

DE CIRKEL

Het kunnen tekenen van een cirkel is een belangrijke mijlpaal in de ontwikkeling van een kind.

Veel ouders zien de koppoter als het startpunt van de creatieve ontwikkeling van hun kind. De koppoter ontstaat echter uit een cirkel. Het kunnen tekenen van een cirkel kan daarom als een minstens zo belangrijke mijlpaal worden beschouwd.

Het verschil tussen het tekenen van lussen en een cirkel is, dat bij een cirkel begin- en eindpunt op elkaar aansluiten. Mensapen lukt dat niet, maar jonge kinderen slagen hier wel in. De kans dat een cirkel toevallig uit lus-structuren ontstaat is buitengewoon klein.

Het vereist al een grote beheersing om bij het tekenen van lussen het potlood op papier te houden. Bij het maken van een cirkel komt hierbij nog een duidelijke intentie: het kind wil nadrukkelijk dat begin- en eindpunt met elkaar samenvallen.

Tegelijk kan aan die cirkel een betekenis worden toegekend. Al dan niet uitgelokt door de ouders, herkent het kind in de cirkel bijvoorbeeld de zon. Er is voor een peuter maar weinig fantasie nodig om in een cirkel zelfs een mensfiguur te herkennen.

Bij de groei van een kind wordt onderscheid gemaakt tussen drie of meer ontwikkelingsgebieden: de motorische ontwikkeling, de cognitieve ontwikkeling, de psychosociale ontwikkeling etc. Bij de cirkel komen meerdere aspecten van de ontwikkeling tot uiting.

DE 'TEKEN EEN MENS'-TEST

De 'teken een mens'-test wordt op grote schaal gebruikt.

Koppoters bestaan uit cirkels, streepjes en punten. Deze elementen kon het kind feitelijk al tekenen maar worden nu samengevoegd tot een herkenbare figuur. Op de vraag wie of wat deze figuur voorstelt kan het antwoord per dag verschillen.

Helaas worden kindertekeningen vaak los van het kind beoordeeld. Vanaf het moment waarop een kind krabbels gaat maken, is het niet alleen boeiend maar kan het ook van groot belang zijn om te observeren hoe deze krabbels ontstaan.

Wereldwijd worden tekeningen en schilderwerken van kinderen gebruikt als maatstaf voor hun ontwikkeling. Hiermee begon men al een eeuw geleden. In Nederland wordt nog altijd op grote schaal gebruik gemaakt van één bepaalde menstekening-test.

Bij deze test voor kinderen van 3 tot 13 jaar wordt de opdracht gegeven om een mannetje te tekenen. Aan de hand van een lijst wordt elk aanwezig beeldelement beloond met een punt. Op een schaal staat per leeftijd hoeveel punten gescoord moeten worden.

Er bestaan meer van dit soort tekentesten. De meeste zijn bedoeld om de cognitieve ontwikkeling, mentale mogelijkheden of het IQ te testen. Dezelfde tekeningen worden echter ook gebruikt voor persoonlijkheidstesten. Zeker wanneer los van het kind louter naar het resultaat wordt gekeken, zijn deze testen weinig betrouwbaar.

TEKEN EENS EEN KOPPOTER

Voor volwassenen is het niet gemakkelijk om een koppoter te tekenen zoals jonge kinderen dat doen.

Ieder kind ontwikkelt zich in een eigen tempo en op een eigen manier. Maar globaal doorlopen kinderen in hun ontwikkeling wel dezelfde stadia. Koppoters worden meestal getekend wanneer het kind drie of vier jaar is. Tekentalent manifesteert zich pas later.

Naarmate kinderen gevoeliger worden voor invloeden van buitenaf kan dit de tekenontwikkeling beïnvloeden. Deze invloed kan zowel positief als negatief zijn. Ziekte, maar ook slechte woon- en leefomstandigheden kunnen tot een terugval leiden.

Pablo Picasso (1881-1973) zou ooit hebben gezegd: 'Ik heb er mijn hele leven over gedaan om weer zo te tekenen als een kind.' Of dit de Spaanse kunstenaar is gelukt, is nog maar de vraag. Het blijkt namelijk heel moeilijk om in kinderstijl koppoters te tekenen.

Waarom? Op driejarige leeftijd is de voorkeur voor links of rechts nog volop in ontwikkeling. Dat geldt eveneens voor de fijne motoriek die van groot belang is om letters en cijfers te schrijven. Tot ongeveer drie jaar hanteren kinderen nog de vuistgreep.

Wil je een koppoter tekenen zoals driejarigen dat doen? Probeer het dan als volgt: omklem een potlood in de palm van de niet-voorkeurs-hand en teken met gesloten ogen een koppoter. Schrijf vervolgens hieronder op dezelfde wijze je naam.

DE ONTDEKKING VAN KOPPOTERS

De interesse voor kindertekeningen is pas anderhalve eeuw oud.

Het inzicht dat kinderen geen kleine volwassenen zijn ontstond pas in de Renaissance. Vanaf de 18de eeuw werd serieus nagedacht over opvoedkunde en onderwijs. In 1874 werd kinderarbeid onder de 12 jaar afgeschaft en in 1901 werd de leerplicht ingevoerd.

Corrado Ricci (1858-1934) beschrijft in 'L'Arte dei Bambini' (1887) hoe hij in 1883 op een winterse dag kindertekeningen 'ontdekte'. De Italiaanse kunsthistoricus en archeoloog zag deze onderaan op een muur in Bologna toen hij voor een stortbui moest schuilen.

In dit vermoedelijk eerste boek over 'kinderkunst' doet hij verslag van zijn onderzoek. Ricci: 'Over het algemeen lijkt het erop dat ze (kinderen) tot hun derde jaar niet eens doorhebben dat het potlood sporen achterlaat op het witte papier (...)'

'L'Arte dei Bambini' begint met koppoters. De auteur komt met een eigen verklaring: Met louter een hoofd en benen valt te leven. Je kunt immers zien, eten en lopen. Zonder armen hoef je niet te werken en zonder romp kun je geen pijn aan het hart krijgen.

Hierna verschijnen honderden boeken over het tekenen en schilderen van kinderen. Als basis fungeren talrijke studies waarin de creatieve ontwikkeling van individuele kinderen wordt gevolgd, collecties met 'kinderkunst' en wetenschappelijke onderzoeken.

Voor zover bekend is de Duitse zenuwarts, psychotherapeut en kunstverzamelaar Hartmut Kraft (1949) de eerste geweest die wetenschappelijk onderzoek naar koppoters in een breder kader heeft gedaan. Hij publiceerde hierover twee boeken.

KOPPOTERS EN KOPPOTIGEN

De enige echte koppoters komen voor in de natuur. Dat zijn de koppotigen (inktvisser en octopussen).

Het dierenrijk is opgesplitst in dieren met en zonder wervelkolom. Ongeveer 98% van alle diersoorten beschikt niet over een wervelkolom of ruggengraat. Hiertoe behoren de weekdieren, die in acht klassen zijn verdeeld: één hiervan zijn de koppotigen.

Koppotigen worden onderscheiden in inktvisser (tien armen) en octopussen (acht armen). Ze bestaan al circa 500 miljoen jaar, maar Ammonieten - een grote, bekende onderklasse - zijn uitgestorven. Hun fossielen worden wereldwijd gevonden.

Koppotigen onderscheiden zich van alle andere ongewervelde dieren door de complexiteit van hun zenuwstelsel. Dat komt tot uiting in hun gedrag. Inktvisser zijn intelligente dieren met een leer- en herkenningvermogen. Zij kunnen ook taken uitvoeren.

Het woord 'koppoters' is mogelijk afgeleid van 'koppotigen' oftewel 'cephalopoda', de aan het Grieks ontleende, wetenschappelijke benaming van deze dieren. Voor zowel koppoters als koppotigen geldt dat beide in de beeldvorming twee gezichten hebben.

Het ene gezicht is dat van een zeemonster, dat in staat zou zijn om boten aan te vallen en te vernietigen. In allerlei vormen is dit monster - al dan niet met menselijke kenmerken - terug te vinden in horror(strip)verhalen, (teken)films en games.

Voor het andere gezicht staat de film 'My Octopus Teacher' (2020) symbool. In deze documentaire ontstaat er een band tussen filmmaker Craig Foster en een nieuwsgierige octopus. Een inktvis van pluche zou te vroeg geboren baby's kunnen kalmeren: de tentakels zouden herinneren aan de navelstreng.

GROT- EN ROTSKUNST

In de prehistorische grot- en rotskunst komen koppoters niet voor.

Over kindertekeningen wordt veel gespeculeerd. Alleen al over de ontwikkeling bestaan allerlei indelingen en interpretaties. Volgens één hiervan herhaalt zich in de tekenontwikkeling van een kind de geschiedenis van de kunst vanaf de oudste grot- en rotskunst.

Prehistorische grot- en rotskunst wordt gerelateerd aan de vroege moderne mens. Men treft deze op alle continenten aan. De oudste tekeningen en schilderijen dateren van meer dan 40.000 jaar geleden. Er wordt soms een link met straatkunst van nu gelegd.

Net als in krabbels van zeer jonge kinderen laat de oudste grot- en rotskunst geen herkenbare figuren zien maar cirkels, streepjes en punten en/of combinaties hiervan. Mogelijk gaat het om tekens die voor iets symbool staan. Wanneer herkenbare figuren verschijnen betreft het vrijwel altijd mammoeten, oerossen, neushoorns en andere dieren.

Mensafbeeldingen zijn relatief schaars. In tegenstelling tot dieren die levensecht worden afgebeeld, worden mensen schematisch weergegeven. Dit lijkt op dezelfde wijze te gebeuren waarop volwassenen nu mensen reduceren tot hark- of stokmannetjes.

Sommige kunstenaars met werk dat aan koppoters doet denken hebben zich laten inspireren door grot- en rotskunst. Incidenteel treft men in prehistorische kunst inderdaad afbeeldingen die op koppoters lijken, maar vermoedelijk gaat het hierbij om dieren.

BLEMMYES

In oude verhalen hebben Blemmyes geen hoofd, maar een gezicht op hun borst.

In de Oudheid woonde in het woestijngebied tussen de Nijl en de Rode Zee een nomadenvolk met de naam Blemmyes. Deze naam zou zijn ontleend aan het woord 'woestijnbewoners' uit de taal van dat volk. Hun nazaten, die hier nog altijd wonen, heten de Bedzja.

In de vijfde eeuw voor Christus beschreef Herodotus, de vader van de geschiedschrijving, de Blemmyes als mensen zonder hoofd, met het gezicht op de borst. In de eerste eeuw na Christus herhaalde Plinius de Oudere dit in zijn encyclopedie 'Naturalis Historia'.

Ook in culturen op andere continenten komen verhalen over soortgelijke fantasiewezens voor. Natuurlijk is er strikt genomen een wezenlijk verschil tussen Blemmyes en koppoters, maar in afbeeldingen is dit lang niet altijd zichtbaar.

De 'Naturalis Historia' van Plinius de Oudere inspireerde in de middeleeuwen zowel schrijvers van (reis)verhalen als kunstenaars, die hiervoor illustraties maakten. Ook werden Blemmyes getekend op geografische kaarten.

Hoe komt een verhaal zoals over Blemmyes de wereld in? De Nederlandse arts Jan Frederik Beins schreef hierover in 1948: 'De kopvoetigen uit oude reisverhalen van Herodotus, Plinius e.a. (...) vinden hun oorsprong waarschijnlijk in de misgeboorte.'

Ruim een halve eeuw later krijgt hij steun van Adrienne Mayor (1946) die een link legt tussen fossiele vondsten en mythologische figuren. In 1987 verschijnt het kinderboek 'Blemyah stories', van de Britse schrijver William Mayne. Blemmyes blijven inspireren!

MIDDELEEUWEN

Koppoters verschijnen vermoedelijk pas in de middeleeuwen

Er zijn archeologische vondsten gedaan in onder meer Egypte, Italië en Rusland, waarbij - veelal op scherven - ingekraste figuren zijn aangetroffen die op koppoters lijken. Maar los hiervan treden koppoters eigenlijk pas in de middeleeuwen op de voorgrond.

Het bekendst zijn koppoters in de schilderwerken en tekeningen van Jheronimus Bosch (circa 1450 - 1516). Ze worden echter ook aangetroffen in manuscripten, fresco's van Deense kerken, alsmede houtsnijwerk en beelden in kathedralen.

De religieuze context is van groot belang voor de betekenis van de koppoters. Duidelijk is dat te zien in de drieluiken 'De verzoeking van de Heilige Antonius' en 'Het Laatste Oordeel' van Jheronimus Bosch. Koppoters representeren het slechte, kwade en duivelse.

Hierin weerspiegelt zich de toenmalige samenleving, die door religie werd gedomineerd. Wie niet deugdzzaam leefde en royaal voor kerkelijke instanties was, wist wat er wachtte: de hel! Vrees voor het einde der tijden en epidemieën vergrootte deze angst.

Het geloof in een almachtige God riep de vraag op of de duivel zijn tegenpartij was, of juist door God gemaakt. Men geloofde het laatste: Duivelse wezens zoals koppoters moesten gelovigen op het juiste spoor houden: door afschrikking of -als test- verleiding.

Pieter Bruegel de Oude (circa 1528-1569) nam op eigen wijze de beeldtaal - inclusief het gebruik van koppoters - van Jheronimus Bosch over. Dankzij grafische technieken bereikten zijn prenten een groot publiek.

MONSTERS

De middeleeuwen beïnvloeden nog altijd het beeld van koppoters als monsterlijke wezens.

De meeste afbeeldingen van Blemmyes verschillen onderling niet zoveel. Wie echter inzoomt op koppoters van Jheronimus Bosch en Pieter Bruegel de Oude ontdekt bizarre wezens met ieder een eigen identiteit. Ze delen met elkaar een afschrikwekkend effect.

Ook de taferelen met realistisch verbeelde gewelddadigheden en verwoestingen waarin deze wezens figureren, zijn onthutsend. Wat heeft Jheronimus Bosch ooit geïnspireerd om koppoters te tekenen en te schilderen? In elk geval geen kindertekeningen.

De betreffende koppoters staan niet op zichzelf maar maken deel uit van een universum vol monsterachtige fabelwezens. De duivel zou hiervoor verantwoordelijk zijn. Hun oorsprong ligt echter in de Oudheid maar in de Middeleeuwen wordt hun rol groter.

Wanneer de macht van kerkelijke autoriteiten vermindert en de wetenschap opkomt, verandert ook de kijk op monsters. Vanaf de negentiende eeuw gaan monsters - vaak met menselijke trekjes - een steeds belangrijkere rol spelen in literatuur en kunst.

De wereld van Jheronimus Bosch en Pieter Bruegel de Oude blijft ook kunstenaars van nu inspireren. Kleine monsters doen het nog altijd uitstekend in Pokémon: de naam hiervan is trouwens afgeleid van 'pocketmonster(s)': monster(s) op zakformaat!

HEDEENDAAGSE KUNST

Koppoters verschijnen regelmatig in hedendaagse kunst. Maar zijn deze kunstenaars ook echt geïnspireerd door de koppoters van kindertekeningen?

In 2008 maakte Jacqueline Steinhoff een linoleumsnede die zij als titel 'Kopvoeter' gaf. Het ging hierbij om een opdracht die zij kreeg tijdens haar opleiding handvaardigheid. Het was de bedoeling dat in de linoleumsnede een kindertekening zou worden verwerkt.

De kunstenaar liet zich inspireren door een tekening van haar toen nog driejarige dochter. Hierop is een mensfiguur herkenbaar. Deze lijkt geen armen maar wel drie ogen en veel haar te hebben.

Opvallend is een lus-structuur met hieronder een punt (navel?).

De tekening is vermoedelijk gemaakt op de achterkant van een vel papier uit een aantekenblok. Onderaan schemert in spiegelbeeld de naam Nutrilon door: een merk babyvoeding. Steinhoff is jeugarts en werkt op een consultatiebureau.

De tekening is zorgvuldig gereproduceerd. De linoleumsnede geeft deze in spiegelbeeld en negatief weer. De titel is duidelijk: dit is een kopvoeter. Het verhaal achter deze kopvoeter bevestigt dat deze linoleumsnede direct is gebaseerd op een kindertekening.

Bij koppoters in hedendaagse kunst kan de omgekeerde vraag worden gesteld: hebben kunstenaars zich laten inspireren door kindertekeningen? Ondanks het feit dat hiervoor sinds ruim een eeuw veel belangstelling bestaat blijkt dat vaak niet het geval.

COBRA (1948-1951)

Cobra-kunstenaars maakten 'spontane' kunst, maar niet zoals jonge kinderen dat doen.

Wanneer wordt gesproken over kindertekeningen als inspiratiebron voor kunstenaars, valt meestal al snel de naam Cobra. Ofschoon deze kunstenaarsgroep slechts bestond van 1948 tot 1951, bleef de naam gekoppeld aan degenen die hiervan deel uitmaakten.

Cobra-kunstenaars hebben inderdaad ook koppoters gemaakt. Deze vindt men onder meer op 'Vragende kinderen' van Karel Appel (1921-2005). Diep getroffen door de aanblik van bedelende kinderen maakte de kunstenaar onder deze titel meerdere werken.

Eugène Brands (1913-2002), die slechts korte tijd lid was van Cobra, zou zich bij het maken van koppoters hebben laten inspireren door het werk van zijn drie- of vierjarige dochter. Voor het Deense lid Asger Jorn was zijn zoon een grote inspiratiebron.

De Cobra-kunstenaars braken met traditionele opvattingen over kunst. Zij kozen bewust voor een totaal andere werkwijze. Hierin ligt mede het accent op spontane expressie. De veronderstelde link met spontane expressie van jonge kinderen roept vragen op.

Peuters tekenen en schilderen voor hun plezier. In tegenstelling tot kunstenaars beschikken zij echter niet over de artistieke vrijheid om bewust voor een bepaalde stijl te kiezen. In dat opzicht kunnen jonge kinderen zich dus níet 'spontaan' uiten.

PAUL KLEE (1879-1940)

Een koppoter als verbeelding van de angst.

Het werk van Paul Klee (1879-1940) kreeg bij Cobra-kunstenaars grote waardering: zij deelden een passie voor kindertekeningen. Klee liet zich inspireren door het werk van zijn zoon Felix maar ook door tekeningen die hij zelf vanaf zijn derde jaar had gemaakt.

In tegenstelling tot de Cobra-kunstenaars leidde deze inspiratie niet tot 'spontane kunst'. Paul Klee was onder meer geïnteresseerd in inheemse kunst en werk van mensen met een verstandelijke beperking. Een mix van alles wat hem boeide fungeerde voor hem als bron van inspiratie.

In 1932 ontstond 'Masker van angst', ogenschijnlijk een koppoter met vier benen. Het hoofd stelt een masker voor. Paul Klee liet zich hierbij inspireren door het masker van een oorlogsgod dat hij in een museum had gezien. Achter dit masker gaat zijn angst schuil.

Twee jaar tevoren had Paul Klee een vergelijkbaar, maar qua sfeer tegenovergesteld werk gemaakt zonder masker: 'Broer en zus'. In 'Masker van angst' wordt de angst voor Adolf Hitler verbeeld, die in januari 1933 aan de macht komt en aldus Klee 'zal ontsporen'.

Het beeld van een koppoter met meerdere benen komt overigens vaker voor. In 2000 verscheen van de Franse muziekgroep 'La Tordue' (1989-2003) de CD 'Le vent t'invite' (de wind nodigt je uit) met op de hoes een gemaskerde koppoter met zes benen!

JOAN MIRÓ (1893-1983)

Koppoters in het werk van Joan Miró zijn niet eenvoudig te duiden.

Tussen de vele boeken over het werk van Joan Miró vallen er een paar op die voor kinderen zijn geschreven. Eén hiervan, bestemd voor drie- tot zesjarigen, gaat over 'Mironins', naar Miro genoemde wezentjes die aan één van zijn schilderijen zijn ontsnapt.

Waarom is het werk van deze Spaanse schilder zo aantrekkelijk voor kinderen? Miró maakt vaak gebruik van felle, frisse kleuren. In veel van zijn werken treft men cirkelachtige figuren, punten en streepjes aan, zoals deze ook voorkomen in koppoters van peuters en kleuters.

In bepaalde perioden van zijn leven heeft Joan Miró talrijke figuren getekend die geassocieerd zouden kunnen worden met koppoters. Dat geldt ook voor de circa 500 beelden die hij heeft gemaakt. De titels duiden er echter op, dat hij ze bedoelde als vrouwfiguren.

Ging Joan Miró even spontaan te werk als de Cobra-kunstenaars? Vrijwel zeker niet! Het is bijvoorbeeld bekend dat de kunstenaar voor elke prent van de bundel 'Á toute épreuve' (1958), met een gedicht van Paul Éluard, jarenlang schetsen maakte voordat hij tevreden was.

Joan Miró ontwikkelde een eigen beeldtaal. Beeldelementen die als decoratie overkomen kunnen symbool staan voor vogels, planeten, sterren, of lichaamsdelen. Hetzelfde is gesuggereerd bij rotskunst uit de prehistorie. Miró had hiervoor grote belangstelling.

Tot en met 2 maart 2025 toont het Museum Beelden aan Zee (Scheveningen) een overzichtstentoonstelling van sculpturen van Joan Miró.

HORST ANTES (1936)

De koppoters van Horst Antes zijn geïnspireerd door Kachina-poppen van de Pueblo-cultuur.

Wanneer er één kunstenaar is die zich heeft gericht op koppoters, dan is dat wel de Duitse schilder, graficus en beeldhouwer Horst Antes (1936). Zijn 'Kopffüssler' zijn echter niet geïnspireerd door kindertekeningen maar door Kachina-poppen van de Pueblo-volkeren uit Noord-Amerika.

Terwijl Pueblo-jongens leren om te gaan met pijl en boog, krijgen meisjes deze poppen. Ze symboliseren meer dan driehonderd Kachina's, die samen het wezen vormen van al wat leeft. In deze spirituele setting vragen de poppen om zorg voor het leven.

Net als Kachina-poppen zijn de koppoters van Horst Antes abstract weergegeven menselijke gestalten met een relatief groot hoofd. In zijn werk maakt hij niet alleen gebruik van spirituele symbolen uit de Pueblo-cultuur maar verwijst hij ook naar Westerse religie.

Horst Antes won in 1962 een Duitse kunstwedstrijd. Als prijs mocht hij tien maanden in de Villa Romana te Florence wonen en werken. Hier ontstonden zijn eerste koppoters, aanvankelijk op papier maar een jaar later ook als metalen beelden.

Het Duitse publiek was in die tijd gewend aan eigentijdse abstracte kunst. De koppoters van Horst Antes vielen lang niet bij iedereen in de smaak. Sommigen walgden ervan. Eén bezoeker dreef de spot met zijn koppoters en maakte hiervan een aantal karikaturen.

Tot en met 9 maart 2025 is er een gratis toegankelijke expositie met werk van Horst Antes uit de collectie Würth in de Kunstlocatie Würth in 's-Hertogenbosch.

KLAUS VAN DE LOCHT (1942-2003)

De koppoters van Klaus van de Locht hebben met zijn ziekte (multiple sclerose) te maken.

Op zaterdag 16 maart 1985 publiceerde De Gelderlander onder de titel 'Een holbewoner in de stad' een interview met Klaus van de Locht, 'de mysticus van het Labyrint'. Dat Labyrint is een verwijzing naar zijn bekendste kunstwerk, dat zich aan de Nijmeegse Waalkade bevindt.

Al sinds 1975 was de kunstenaar met deze symbolische weg van geboorte naar de dood bezig. Een stempel met een tekening van het labyrint fungeerde als het ware als zijn artistieke handtekening. Medio de jaren negentig kwam hier echter een tweede vast motief bij: de koppoter.

Sinds een val van de rekstok die leidde tot een beschadiging van zijn ruggengraat, was Klaus van de Locht nooit meer pijnvrij. Pijn werd dan ook een thema in zijn werk. Het lot was de kunstenaar niet gunstig gezind: In 1989 werd bij hem de diagnose multiple sclerose (MS) gesteld.

Deze aandoening van het centrale zenuwstelsel beperkte zijn werkzaamheden als kunstenaar maar in 1996 ontdekte Klaus van de Locht dat hij met kleine oliekrijtjes nog kan tekenen. 'Geen dag zonder lijn' is de treffende titel van een recent verschenen boekwerk over hem.

In de honderden, bijna intuïtief getekende koppoters die vanaf dat jaar ontstonden valt direct het oog op het geslachtsorgaan. In een gesprek gaf van de Locht aan hoezeer hij leed onder de gevolgen van multiple sclerose voor het seksueel functioneren.

DE VELE GEZICHTEN VAN EEN KOPPOTER

Elke kunstenaar geeft aan koppoters een eigen betekenis

De Italiaanse kunstenares Popik maakte een koppoterbeeldje van Cupido, de god van de liefde, met in plaats van pijl en boog een getrokken pistool. Op een tekening van de Engelse kunstenaar David Shrigley wordt juist een koppoter met een pistool bedreigd.

Voorheen werkzaam als scheepsbouwkundig ingenieur zoekt Popik naar perfectie. Voor zijn morbide humor hanteert Shrigley juist een ongekunstelde stijl. Hetzelfde geldt voor Peter Pongratz: zijn weerloze koppoters komen uit een gehavende wereld.

Een sfeer van dreiging kenmerkt ook de koppoters van Enrico Baj. Met andere kunstenaars verzette hij zich al in de jaren vijftig heftig tegen ontwikkelingen op nucleair gebied. Alles wat macht uitstraalde (zoals uniformen) moest het bij hem ontgelden.

Alfred Kubin, Jav Volf en Dado behoren tot de kunstenaars die met hun koppoterachtige wezens aansluiten op de gruwelwereld van Jheronimus Bosch. Ignace Schretlen grijpt terug op 'De Schreeuw' van Edvard Munch; zijn koppoters leiden naar de dood.

Haaks hierop staat het bijna lieflijke werk van Giovanni Vetere, die kinderen vaak als koppoters afbeeldt. Maar achter de onschuldige blikken schuilt een keiharde werkelijkheid: van de elf kinderen die zijn moeder kreeg overleden er zeven voor hun derde jaar.

Er is geen groter verschil denkbaar dan met de levensvreugde die de koppoters van de popart-kunstenaar James Rizzi uitstralen. Hetzelfde geldt voor vrolijke 'Capitipèdes' van Yvon Tailandier. Net als Martin Schambach maakte hij koppoters tot een hoofdmotief.

DE KOPPOTERS VAN PATIËNT O.T.

Over hoe koppoters van een schizofrene patiënt beroemd werden.

De ‘Tekenen een mens’-test wordt niet alleen bij kinderen maar ook bij volwassenen gebruikt. Volgens de Amerikaanse psychologe Karen Machover (1902-1996) zegt een menstekening veel over de persoonlijkheid van degene die de test doet.

Nadat de Oostenrijkse psychiater Leo Navratil (1921-2006) haar boek hierover heeft gelezen, gebruikt hij deze test bij patiënten. Eén van hen, die in publicaties O.T. wordt genoemd, lijdt aan schizofrenie. Tijdens bepaalde fases tekent hij koppoters.

Jonge kinderen tekenen koppoters met een groot hoofd. Het moet immers nog gevuld worden met ogen, een mond en een neus. De patiënt van Navratil tekent koppoters met een klein hoofd en lange extremiteiten. Hij doet dat nooit spontaan maar louter op verzoek.

In 1981 start Leo Navratil met veertien ‘talentrijke’ patiënten een ‘Zentrum für Kunst-Psychotherapie’. Zijn opvolger verandert de naam in ‘Gugging - Haus der Künstler’. De patiënt die koppoters tekende heet in publicaties voortaan voluit Oswald Tschirtner.

De Gugging-kunstenaars krijgen internationale bekendheid. In 1994 brengt David Bowie (1947-2016) hen een bezoek, dat hem mede inspireert tot het album ‘Outside’ (1995). In ‘Gugging Meisterwerke’ (2014) gaan 35 pagina’s over Oswald Tschirtner.

In 2006 bekritiseert Alexandra Schüssler in een proefschrift de wijze waarop Gugging-kunstenaars met beloningen ‘gestimuleerd’ worden om te tekenen en te schilderen. Want dit gaat veel verder dan de ‘Tekenen een mens’-test of creatieve therapie.

ONVERWACHTE KOPPOTERS

Soms komt men onverwachts koppoters tegen.

Vrijwel tegelijk met psychologen en pedagogen ontstond in het begin van de vorige eeuw ook bij kunstenaars belangstelling voor tekeningen en schilderwerken van kinderen. Hun interesse richtte zich uiteraard op de creativiteitsdrang die zij zelf ook ervaren.

Wat hen hierin vooral fascineerde, was dat deze expressie van creativiteit niet was 'vertroebeld' door scholing. Dezelfde 'pure' uitingsdrift werd destijds herkend bij psychiatrische patiënten, mensen met een verstandelijke beperking en 'primitieve' kunst.

In de loop van de vorige eeuw breidde deze belangstelling zich verder uit tot andere ongekunstelde creatieve uitingen van o.a. gevangenen, kinderen en volwassenen met een oorlogstrauma, gehandicapte kinderen en mensen zonder kunstopleiding.

Onverwachts kan men allerlei koppoter-varianten treffen. Bekend zijn de traditionele bekers voor palmwijn van de Kuba, een confederatie van etnische groepen in het centrum van de Democratische Republiek Congo. Commerciële 'Afrikaanse' koppoters worden tegenwoordig door de Wereldwinkel verkocht.

Koppoters worden vrij vaak getekend en geschilderd door mensen met een verstandelijke beperking. Hierbij kan zich de 'angst voor de leegte' manifesteren: de behoefte om het hele vel of doek te vullen. Onderling verschillen de koppoters doorgaans weinig.

Pas betrekkelijk recentelijk is bekend dat koppoters ook getekend kunnen worden door hoogbejaarde mensen. Een mogelijke achteruitgang van cognitieve functies zou de diep in mensen gelegen drang om zich creatief te uiten kunnen stimuleren.

KOPPOTERS EN DESIGN

Koppoters maken design aantrekkelijk.

In 1991 ontwierp Guido Venturini voor de Italiaanse firma Alessi, die een eeuw met eigen producten startte, een suikerstrooier in de vorm van een koppoter. Deze kreeg de naam Gino Zucchino. De suikerstrooier werd een groot succes en is nog altijd verkrijgbaar.

Wat verklaart dit succes? Een suikerstrooier wordt niet gemaakt om aandacht te trekken. Venturini, die overigens is afgestudeerd als architect, slaagde erin om dit ziellose gebruiksvoorwerp tot leven te wekken door het menselijke trekjes te geven.

Het is een beproefde methode. In de designwereld wemelt het dan ook van ontwerpen die verwijzen naar koppoters. De kunst is dan om origineel te blijven. Meerdere ontwerpen van Guido Venturini hebben menselijke trekjes, maar steeds op een nieuwe wijze.

Poul Pava is een Deense kunstenaar en ontwerper. Ook hij oogst internationaal succes maar op een andere wijze dan Venturini. Op vrijwel alles wat Pava maakt – van schilderijen tot placemats – staan poppetjes in dezelfde kinderlijke stijl.

Volgens Poul Pava zijn ook de koppoters die frequent in zijn werk voorkomen niet geënt op kindertekeningen. Hij heeft zich laten inspireren door de eveneens Deense schilder en ontwerper Bjørn Wiinblad. Zijn doel is om te verwijzen naar 'het kind in ons allen'.

KOPPOTERS IN CARTOONS EN STRIPS

In cartoons en strips treft men koppoters in alle hoedanigheden.

'Mister O' van Lewis Trondheim (1974) zou de geperfectioneerde versie van een koppoter van een peuter of kleuter kunnen zijn. Hij bestaat namelijk ook uit een cirkel (daarom heet hij 'Mister O'), punten en streepjes. In het gelijknamige album uit 2002 doet 'Mister O' dertig mislukte pogingen om over het ravijn te komen.

De Franse striptekenaar verbeeldt elke poging in zestig plaatjes. Hetzelfde doet hij in 'Mister I' (2005). In dit album komen eveneens koppoters voor. In 2004 verscheen van zijn hand tussen 'Mister O' en 'Mister I' een stripalbum over buitenaardse monsters waaronder ook een minder abstract getekende, paarse koppoter.

Het woord 'koppoter' zou volgens de Dikke van Dale zijn ontleend aan een 'strip uit de jaren zestig van de vorige eeuw'. Helaas is echter niet bekend om welke strip het gaat. Maar feit is wel dat koppoters in cartoons en strips goed tot hun recht komen.

Koppoters zijn relatief eenvoudig te tekenen. Verder kan vrijwel alles tot een soort koppoter worden gemaakt door er twee benen onder te tekenen. Zelfs de suggestie van een gezicht is niet nodig. Met korte teksten kan men koppoters van alles laten uitdrukken.

Cartoons en strips met koppoters zijn er zeker niet alleen om te amuseren. In 'Spirit Fruits' leren koppoters wat christelijke normen zijn. Ook God en Jezus zijn ooit tot koppoter gemaakt. De Duitse bundel 'Koppoter Pim' geeft 18- tot 25-jarigen leefadviezen.

Om mensen die ongevoelig voor overheidscampagnes zijn toch te informeren over spoorveiligheid werd een koppoterachtige stripfiguur bedacht die dwars doormidden is gereden. Dit Australische initiatief uit 2012 is uitgegroeid tot een enorm succes.

KOPPOTER ALS GROTE VERLEIDER

In reclames laten wij ons door koppoters verleiden.

In maart 2023 startte Kruidvat de campagne 'We lóóóve gratis': 'De vaste klanten worden beloond met de overtreffende trap van korting: gratis.' Koko werd het gezicht van deze nieuwe campagne. Dit 'brand character' is door vier partijen ontwikkeld.

Koko heeft alles om klanten te verleiden. Het hoofd heeft de vorm van een groot, rood en aaibaar hart met een 'big smile'. Door de bril lijken de ogen nog groter. Koko houdt van vaste klanten en klampt zich aan hen vast, wanneer zij 'gratis extra's laten liggen'.

We beseffen het nauwelijks maar in reclames worden wij bestookt met koppoters die ons verleiden om iets te kopen of te doen. Zij lijken datgene waarvoor reclame wordt gemaakt (ook zonder enige relatie) met kinderlijk enthousiasme tot leven te wekken.

Twee maanden voor de introductie van Koko trok een persbericht de aandacht: 'M&M's creëert een wereld waarin iedereen zich thuis voelt'. Hun ronde vorm maakte van hen al vele decennia ideale koppoters, die vaak figureren in grappige video's en cartoons.

Om de gendergelijkheid te bevorderen kregen drie van deze doorgaans geslachtsloze koppoters een vrouwelijk imago. Op pakjes M&M's met hun afbeelding werd de steun uitgesproken voor vrouwen die 'tornen aan de bestaande verhoudingen'.

Twee van deze drie M&M's schoten conservatieve Amerikanen in het verkeerde keelgat, want mogelijk ging het om een lesbisch stel. 'Nooit eerder in de wereldgeschiedenis lag mannelijkheid zo onder vuur,' tweette iemand. De campagne werd gestopt...

VAN MENEER AARDAPPELHOOFD TOT BOB POPCORN

Kinderen maken koppoters maar er zijn ook koppoters voor kinderen.

Mr. Potato Head is in 1949 door George Lerner ontworpen en werd in 1952 in de VS op de markt gebracht. Door TV-reclames werd dit speelgoed ongekend populair. In 1967 verscheen de Nederlandse versie van Mr. Potato Head: Meneer Aardappelhoofd.

Het idee om voedsel als speelgoed te gebruiken riep echter weerstand op, want oorspronkelijk ging het louter om plastic onderdelen (tot en met een pijp) om van een echte aardappel een mannetje te maken. Later werd ook de aardappel zelf van plastic.

In 1953 werd ook Mrs. Potato Head geïntroduceerd, daarna volgden alsmaar uitbreidingen tot er een hele cultuur rond dit speelgoed ontstond. In 1995 speelde Mr. Potato Head een belangrijke rol in de eerste volledig op computers gemaakte animatiefilm Toy Story.

Bob Popcorn is een creatie van kinderboekenschrijfster Maranke Rinck en illustrator Martijn van der Linden. Bob Popcorn is een gepofte maïskorrel die snel op zijn teentjes is getrapt. Hij ontploft bijvoorbeeld wanneer je hem een aardappel noemt.

Bob Popcorn speelt niet alleen de hoofdrol in een paar boeken, maar stimuleert ook kinderen om zelf verhaaltjes te tekenen en te schrijven. Zo verklapt hij het geheim om van voorwerpen levende wezens te maken. Op deze wijze is Bob Popcorn ook zelf ontstaan.

HET RAADSEL VAN DE EI-KOPPOTERS

Er bestaan veel ei-koppoters. De beste plaatsen ons voor een onoplosbaar raadsel.

Wat was er eerst: de kip of het ei? Deze vraag werd ooit al gesteld door de Griekse filosoof Plutarchus (circa 46-120 n.Chr.). In 2002 beeldt Luciano Perna (1958-2021) in een gitzwarte ruimte een ei met twee puntogen op rode poten af met als titel 'God Luck'.

Deze kunstenaar zocht naar eigen zeggen naar de combinatie van iets herkenbaars met iets ongreepbaars. Die combinatie treffen wij ook in het ei-monster van Jheronimus Bosch en drie eeuwen later in Humpty Dumpty: een ei met een gezicht en ledematen.

Waar Humpty Dumpty vandaan komt is nog altijd een raadsel. In een versje van vier regels, waarvan een paar Nederlandse versies bestaan, loopt het na een val slecht met hem af. Dit trieste lot inspireerde onder meer Lewis Carroll (1832-1898) die over hem schreef in 'Through the Looking-Glass' ('Alice in Spiegelland').

Een gedicht uit dit boek zou John Lennon (1940-1980) hebben geïnspireerd tot 'I Am The Walrus' (1967), een mysterieuze Beatles-song met een nauwelijks te begrijpen tekst. Het refrein begint met de regel 'I am the eggman' ('Ik ben de eiman').

Deze 'eiman' heeft de Duitse kunstenaar Max Haering (1951) in een tekening vereeuwigd, die ook zijn beeldkenmerk is geworden. Uit het ei komen twee armen en twee benen. We zien de eiman maar leren hem niet beter kennen. Er bestaan veel ei-koppoters. De beste hiervan plaatsen ons nog steeds voor het onoplosbare raadsel: Wat was er eerst: de kip of het ei?

AUTEURS OVER KOPPOTERS

Wij kennen kopters van afbeeldingen. Maar er is ook over kopters geschreven.

Wij kennen kopters vrijwel alleen of louter van tekeningen, schilderwerken en beelden. Maar kopters spelen ook een rol in films en op het toneel. Het toneelstuk 'De kopvoeter' van Esther Gerritsen gaat over een lichamelijk beperkte mondschilderes.

Michael Ende beschrijft hen heel kort in 'Het oneindige verhaal' (1979): 'Kopters zijn voortdurend aan het zwerven en hebben geen vaste woon- of verblijfplaats. Meestal trekken zij in groepen van vele honderden rond (...). Zij voeden zich met planten.'

Peter Lintelo heeft in de bundel 'Het Kierewietsei - een episode uit de geschiedenis van het dappere volk der Kopvoeters' (1978) niet alleen kopters getekend maar ook over hen geschreven. Een meisje vraagt of een Kopvoeter eigenlijk 'een ingedrukte mens' is.

'Nee, nee, nee,' reageert degene die haar antwoordt verschrikt. Dan laat hij zijn gedachten de vrije loop. Voor mensen is het hoofd altijd het allerbelangrijkste. Ze weten niet goed raad met hun lijf of romp: 'Nee, een romp is geheel en al overbodig'.

In 'Het hoofd onder de arm' verplaatst psychiater en dichter Erik Solvanger een stukje van de wereld van Jheronimus Bosch naar deze tijd. 'Met grote, stevige passen loop ik door de stad. Ik draag mijn hoofd onder mijn arm.' Een serveerster volgt zijn voorbeeld.

Voordat 'dwalende lichamen zonder hoofd' en 'schreeuwende hoofden zonder voeten' passeren, is het de beurt aan kopters: 'Andere, zelfverzekerde, vindingrijke personen laten hun lichaam thuis. Ze stappen voorbij, twee voeten met daarop een hoofd'.

EEN KLEIN GROOT WONDER

Laten wij nog even stilstaan bij een klein groot wonder

Tijdens de voorbereiding van deze expositie vond ik na vele jaren een zoekgeraakt boek terug over het dagelijks leven van kinderen in Papoea-Nieuw-Guinea. Het gaat over een wetenschappelijk onderzoek van de Zwitserse volkenkundige Florence Weiss die hier in de periode van 1972 tot 1974 zeventien maanden verbleef.

Eén tekening van een koppoter in een bed was al die jaren in mijn geheugen blijven hangen. Jonge kinderen tekenen namelijk maar zelden slapende mensen. De betreffende tekening verbeeldde een slapende man in het mannenhuis en was gemaakt door het destijds 8-jarige meisje Mbangul.

Dat meisje is nu een vrouw van 50 jaar. Zij zal nooit weten dat iemand uit het verre Nederland haar tekening niet alleen boeiend en mooi vond maar dat die hem ook écht raakte. De vragen die in hem opkwamen liet hij onbeantwoord. Hij bleef kijken en zweeg.

Het allermooiste van een kindertekening blijft de manier waarop deze wordt gemaakt. Mijn aandacht hiervoor hangt direct samen met de drive die ik zelf als kunstenaar en schrijver voel. Zonder inspiratie kan ik namelijk niets. Uit welke bron komt deze inspiratie, die drang die we blijkbaar al als kind voelen?

Tallose malen zag ik vol ontroering met hoeveel concentratie en passie een peuter of kleuter tekent en schildert. En bij de eerste koppoters was het zelfs even alsof de schepping van de mens zich in het klein herhaalde. Ik was getuige van een klein groot wonder.

Ignace Schretlen

Colofon

Een klein groot wonder: de vele gezichten van de koppoter
29 september 2024 – 5 januari 2025

Samenstelling en organisatie

Ignace Schretlen, Hester van Tongerlo en Joep Vossebeld

Publieksprogramma

Gladys Zeevaarders

Grafisch ontwerp

Inge Korten

Teksten

Ignace Schretlen

Odapark wordt structureel ondersteund door

Mondriaan Fonds

Provincie Limburg

Gemeente Venray

Met speciale dank aan

De vrienden, sponsors en vrijwilligers van Odapark, Maranke Rinck, Martin Schambach, Mia Schretlen, Eppo Slangen, Jac. Splinter, Jacqueline Steinhoff, Jan (Hanza) Volf

Odapark

center for contemporary art

Merseloseweg 117
5801CC Venray
+31 (0)478 513 690

info@odapark.nl
odapark.nl

Openingstijden

Dinsdag – Zondag

13:30 – 17:00 (1 februari t/m 30 november)

13:00 – 16:00u (1 december tot 31 januari)

Odapark is een centrum voor hedendaagse kunst, gelegen in het gelijknamige landschapspark aan de rand van Venray. In het 19de eeuwse Theehuis en aangrenzende paviljoen presenteren we tentoonstellingen met voornamelijk kunstenaars aan het begin van hun carrière. Daarbij organiseren we een publieksprogramma met lezingen, workshops en concerten.